הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס. ומסמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה דאשונה והוה ליה ככלי שניקב בפחות ממונין רימון דקיי"ל דלא טיהר מטומאתו[ב] משום דראוי למלאכתו והשתא איתרלו כולהו דבמה טהורה בלא עינבל כדקתני במתני' קמייתא דלאו מנא הוא ובעינבל טמא כדאוקמינן בגמרייתא דעינבל משום לה מנא ולאחר שנתרלו אין בלא עינבל טמא ולאחר שנתרלו אין בלא עינבל טמא דלתכשיט הוא ולא בעי עינבל והיינו דקתני בקמייתא דמקבלין טומאה ודקטנים לקלא עביד קבולי הוא דלא קבלי בלא עינבל כדקתני אין להם עינבל טהורים בשלא היה לו עינבל מעולם דלא נגמרה מלאכתן[ג] נטלו עינבלין אין לפני טומאה אין לאחר טומאה[ד] טמאים דלא נשתברו כשיעור: ה"ג לה בת"כ[ה] וכל הכלי אשר ישב עליו. ריש"ה דקדא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי במשמע ואפי' אין עשוי לישיבה: תרקב. תני סתם פי' תרי וקב: ת"ל אשר ישב. מדלא כתיב גבי[ו] משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב משכב אשר ישב עליו תמיד ויש עליו תמיד במיושב לשכיבה ולישיבה וגבי משכב נמי דריש ליה התם הכי ובכל הספרים כתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקדא אחר הוא[ז] ומפרשים אותו התלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו אמי ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיושב לישיבה קאמר ולא היא דאמי ישיבות דקאמר טובא גריכי כדמפרש התם[ח] יושב אע"פ שלא נגע אלא ישב או נתלה ולא נגע טמא דאינטריך למיכתב גבי זב שטמאה כלי בישיבתו ואע"פ שלא נגע ואינטריך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא בישבו עליו אע"פ שלא נגע ועוד בת"כ לאו אהתוא קדא קתני לה: ר' אלעזר אומר במדרסות כו'. בין בתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למיהוי אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון ג' על ג'[ט] שנטמאו מדרס למיהוי אב הטומאה ונתלקו טהור מן המדרס[י] דאמרינן בו עמוד ונעשה מלאכתו הראשונה שהיה ראוי לישיבה והרי עתה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בכל חד שלש על שלש והוי כלי לקבל טומאה מיהו מתורת אב הטומאה טהור לו: ואין אומרים. לענין אב הטומאה של טומאת מת עמוד ונעשה מלאכתו כלומר אם נטמא ונשבר ועודהו ראוי למלאכה בעלמא שאין מענין מלאכה ראשונה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתו ראשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש דבתחלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתו ראשונה דמימא אם אינו מיושב למת לא יקבל טומאת מת דהא כלי מעשה כתיב[יא]: אומר בו'. דאי לא עביד מענין מלאכה ראשונה טהור ועל כרחין לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין שנשבר ונטהרו כדפרישית לילכא לפרושא כי הא דמדרסות ולמימרא דכלי שאינו עשוי למת לא יטמא במת דהא כתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל כל הכלים: איפוך קמייתא. דר' יוסי בר' חנינא לר' יוחנן: מנדל של בהמה. שלא ליזוק בפרסותיה בתבנים: למאי חזי. אי משום בהמה אין תכשיט לבהמה: מניחו ברגליו. הוא בעצמו אלמא הואיל ונשם מנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן: אביה ביניהו דמאים. לרב לא מטמא דאין ראוי לשתות ורב סיבה לית ליה קסבר אין מוליכין שמן למלאכה לסוך וה"ה אין רב (בין)[יב] לר' יוחנן נמי מיבה ביניהו דמאים: בין ר' חנינא ובו' אביה ביניהו דיקיר. כבר ואין ראוי בו[יג] לבדעת

כדעבד

הואיל וראוי להקישו על גבי חרס אתמר נמי אמר ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו על גבי חרס ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק ור' יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה[ט] והתניא[א] וכל כלי אשר ישב עליו וגו' [ב]יכול כפה סאה וישב עליה כפה סאה וישב עליה כפה תרקב וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר (ג) אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ר' אלעזר אומר במדרסות אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ור' יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו איפוך קמייתא ומאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעין מלאכה ראשונה (דתניא[ג]) [ג]סנדל של בהמה של מתכת טמא למאי חזי אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה ור' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה ור' יוחנן אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על קוצין ועל הברקנים מאי בין רב לר' חנינא איכא ביניהו דמאים בין ר' יוחנן לר' חנינא איכא ביניהו דיקיר: [ד]ולא בעיר של זהב: מאי בעיר של זהב [ה]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים דדהבא

פחות ממונין רימון מקבל טומאה[ד] ועוד קשה לר"י לפי' הקונטרס דלטומאה שהיתה עליהן אלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיוט יכול להחזירו בלא טעמא דראוי להקישו כדאשכחן בפ' אלשה שאכלו (ברכות נ:) גבי מטה דאפי' מפורקת לא פרחה טומאה מינה אא"כ נגנבה או שאבדה חציה או שאבקוה חציה או שותפים שאין סופן לחברה ולא איצטריך כלל לטעמא דהקשה אלא לענין לקבל טומאה מכאן ולהבא דהאי טעמא הואיל והדיוט יכול להחזירו לא מהני לקבל בה טומאה כדקתני התם החזירה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ולאמי נמי הוה בעי למימר דמשום דהדיוט יכול להחזירו מקבלין שניהן זוג—והעינבל טומאה מכאן ולהבא ולישנא דאיצטריך לאיה לפי' הקונטר' דמיא בתוספתא דמסכת כלים בפ' דשב"ג[ו] העושה זוג למכתשת ולעריסה ולמטפחות תינוקות ניטלו עינבליהן טהורין משמע דזוגין טהורין ולפירוש הקונטר' ניחא דטהורין דלא מקבלי טומאה מכאן ולהבא אבל לפר"י קשה אמאי טהורין[ז] ור"י השיב דכמה בריתות יש בתוספתא דפליגי אש"ס אלנו: ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק. קשה לרשב"ם דע"כ בלא ייחדו מיירי מדקאמר הואיל וראוי משמע בראוי בעלמא אפי' בלא ייחוד ועוד דאיחדו לכך לא הוה פליג ר' יוסי בר' חנינא ועוד דאיחדו אפי' לא היה לו עינבל מעולם נמי מקבל טומאה ועוד אי איחדו מיירי מאי פריך דר' יוחנן אדר' יוחנן הא התם ע"כ מיירי בלא ייחדו דאיחדו אפי' במדרסות נמי אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ולקמן בפ"פ המניח (דף לה: ושם) גבי ניקב כמוליא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ופי' בקונטרס אם ייחדו לרימונים ואי לאו פי' הקונטר' דהתם הוה ניחא ו"ל דאפי' לפירוש הקונטרס הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה הדיוט יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע בו מים תשיב כלי אפי' בלא ייחוד ולמ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דבעי מעין מלאכה ראשונה אמי שפיר בכל ענין דאפי' לא בענין בעלמא ייחוד הכא אמי שפיר דלא מהני גמוע מים משום שעומד עדיין למלאכתו ראשונה להחזיר בו העינבל ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו וכ"ש דאי בענין בעלמא ייחוד דאמי טפי שפיר: ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו. לפירוש הקונטר' קשה לר"י למה ליה לתפוי בריתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתיה דר' אלעזר ור' יוחנן אלא נראה לר' יצחק כפירוש רש"ל אומרים במדרסות עמוד מעל תרקב זה ונעשה מלאכתנו שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י שאתה יושב עליו הואיל ואינו מיושב לכך כדקתני בבריתא ואין אומרים בטמא מת עמוד מגמוע מים בזה הזוג או בזה הסנדל של בהמה ונעשה מלאכתנו ליתן בו העינבל כדי להשמיע הקול וליתן סנדל ברגלי הבהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיושב לכך והוי בר קבולי טומאה דהשיב כלי ע"י גימוע מים ור' יוחנן אמר אף אומר כו' דבעינן שיהא ראוי למלאכתו ראשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלאכה אחרת אבל הקשת זוג ע"ג החרס והנחת סנדל של בהמה ברגלו כשברח מן הקרב הוי מעין מלאכה ראשונה ולהכי הוי בר קבולי טומאה ולא שייך למימר בה עמוד ונעשה מלאכתנו דהיינו נמי מלאכתו: סנדל של בהמה של מתכת. ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש בסמוך דדרך הבהמה לקלקלו ורגינו שמואל גרים סנדל של בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל של בהמה ומ"ת בסנדל של בהמה ומ"ת והא זוג שלא היה בו עינבל מעולם לא מטמיין משום דחזי לגמוע והכא תשוב כמו זוג שלא היה בו עינבל מעולם לכיון דנעשה לצורך בהמה אינו מקבל טומאה וי"ל דתמלתו נמי עשוי לשתות בו מים במלחמה או לסוך אלא שעיקרו עומד לבהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו לאמתן דבעי מעין מלאכה ראשונה: בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו. תימה א"כ טמא מדרס ותניא בתוספתא דכלים פרק כיפה[ב] ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור: [ג]ולא בעיר של זהב. אור"ת דאלאו הייגו נושקת כדפי' בקונטר'[ג] דהא אמרי' בפרק בתרא דטוטה (דף מט:) מאי עטרות כלות עיר של זהב משמע דעשר הוא כעין עטרה ואע"ג דאמרי' התם בפולמוס של מיטוס גזרו על עטרות חתנים וכלות והכא לא אסרו אלא בשבת[ד] אור"ת דדוקא לחתנים וכלות גזרו ולא לאחר בני אדם[ה]:

מאן

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) מגיגה כג: נדה מט:, ג) [כלים פי"ל מ"ס], ג) כלים פי"ז מ"א, ד) זבים פ"ב ה"ד, ה) ויקרא טו ו, ו) פ"ג ה"א עיי"ש, ז) כלים פכ"ז מ"י, ח) במדבר לא נא ועיין לקמן ס., ט) תוספתא כלים בבא מציעא פ"ו ה"ו ועיין מהרש"א ובהערות שם ובמהר"ם, י) ב"מ פ"א ה"ד, כ) ב"ב ספ"ב, ל) לעיל נז. ד"ה עיר של זהב.

הגהות וציונים

ט) [צ"ל דתנן] (גליון): כ) כת"י ודפו"י אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן (וכ"ה ברי"ף וברא"ש): ג) לפי הגהת מהרש"ל צריך למחוק תיבות "בשלא וכו' מלאכתן" (ב"ש): ד) נטלו עינבלין[ה]] אחרי טומאתן טמאין דלא כצ"ל רש"ל (גליון): ה) גבי משכב אשר שָׁכַב וגבי מושב אשר יָשַׁב. וכתיב יִשְׁכַּב יִשְׁכַּב. משמע שישכב עליו תמיד וַיֵּשֶׁב עליו תמיד וכו' על הכלי אשר יָשַׁב עליו וכו' אע"פ שלא נגע אלא יָשַׁב וכו': ו) פי' שלשה על שלשה (מהרש"ל) ר"ל טפחים ושלש על שלש היינו אצבעות: ז) במהרש"א איתא בין לרב ובין לר' יוחנן איכא ביניהו, עיי"ש, ועי' בנימוקי הגרי"ב שם שתיבות "רה"ה בין רב לר"י כו' צ"ל בסוף הדיבור הבא, וכצ"ל בן לברוח וה"ה בין רב לר' יוחנן נמי איכא ביניהו ובדלא מאים. עיי"ש: ח) מלת "בו" נוסף ע"פ המהרש"ל (דפו"ר) ונדצ"ל ואין ראוי לברוח בו וכ"ה בכת"י: ט) גירסת הגר"א בתוספתא שינבליהן טמאין (רש"ש עיי"ש, הגהות בן אריה): י) [שייך במשנה דלעיל נז ע"א] (גליון): כ) עיין רש"ש דזהר פרכת הגמ' מאי בעיר של זהב דא"א לפרשה כפשוטה דא"כ גם בחול אסור ועיי"ש: ל) [מפני שיש להן שמחה בהן ועי' תוס' גיטין ז ע"א ד"ה עטורות] (גליון):

ליקוטי רש"י

[שייך לדף נח:]

איזמל של רהיטני. פלייר"ם בלע"ז של עץ וכרזל חד נעוץ בתוכו ונכון משום פני ריחוב הקרש ומסליקה [לקמן צז:]. פלייר"ם שממתקים בה את התרסין וטומנין הכרזל לתוך דפוס של עץ הסתוקן לו ולאחר מלאכתו טוטלו הימנו. ואין חיבור להזאה. ונריך להזות על שמיסס [לעיל מח:]. וגזרו על בזמאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיבור. ועל הזאה שהיא בשעת מלאכה. שלא יהא חיבור הלכך חיבור לעומתה לעולם ואין חיבור להזאה כלל [שם מט:].

[ע"כ שייך לדף נח:]

תרקב. תני סתם תני וקב דהיינו שלש קבין שהן תני סתם [ערכין כה.]. ת"ל אשר ישב עליו. יָשַׁב לא נאמר אלא אשר יָשַׁב עליו הזב ממיושב ממיך לכך [ויקרא טו, ד]. מדלא קבינן אשר יָשַׁב עליו מדבר אלא בשאר מיושב ליכא שם תמיד [חגיגה כג:]. מי שמיוחד לישיבה. הוא דהוו אב הטומאה לכתיב וכבר בגדיו וגו'. יצא זה. סתם ותרקב שאינן מדרס הזב לטמא אבל עומדין הם הזב לטמא אבל אשר יָשַׁב עליו יִטְמָא. ירושלים דדהבא. ירושלים של זהב בתי עפר שמגיירים בכל עניני ירושלים [נדרים נ:]. מכתיב של זהב שירושלים מגוירל בה [ר"ן שם].

עין משפט נר מצוה

כ) א מיי' פ"ז מהל' מטמאי ומושב הלכה ח: **כא** ב מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ח: שבת הלכה ז סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' שג סעיף ד:

רבינו חננאל

רבא הואיל וראוי להקישו התינוק ע"ג חרס ולהשמיע קול. ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק עדיין תורת כלי עליהן ולפיכך עדיין טומאתו עליהן. ואקשינן וכי ר' יוחנן לא בעי (שישא) בכלי המשמש מעין מלאכתו (והתניא) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא יכול כפה סאה וישב עליה כפה כו' עד ור' יוחנן אמר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו. הנה בפי' ר' יוחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא אם הוא ראוי למלאכתו שנעשה בו. ואפיך קמייתא ואימא ר' יוחנן אמר הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס משום דשמעינן ליה לר' יוחנן בהדיא דבעי מעין מלאכתו ראשונה דתניא סנדל של בהמה טמא. ואמרינן למאי חזית [רב] אמר חזי לשתות מים ר' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן ר' יוחנן [אמר] ראוי להניחו ברגליו כשבורח ורץ על הקוצי' ועל הברקנים. הנה שמענו לר' יוחנן דבעי מעין מלאכתו ראשונה כשם שמתחלה למנעל הרגל כך באחרונה: מתניתין ולא תצא אשה בעיר של זהב. מאי עיר של זהב דדהבא ירושלים

רב נסים גאון

איגבל: מאי עיר של זהב אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים דדהבא כי דעביד לה (ר' יוחנן) [ר"ע] לדמיתהו. תמצא במס' נדרים בפרק הנודר מן המבושל (ר' ג) ר' עקיבא איקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע שמע אבוהא אדרא הנאה מכל נכסיה אזלא ואיתנסיבא ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה מנקיט לה תיבנא מן מזיה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלם דדהבא והזכירו אחר כך שהגיע

הגהות הב"ח

(ל) גמ' מלגעוד לומר וכל הכלי אשר ישב:

תורה אור השלם

א) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: [ויקרא טו, ד]

מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה. אומר ר"י דדוקא בכלילא שרי שמואל הכא וכן רבי אליעזר בעיר של זהב שאין כל הנשים רגילות בהן אלא אשה חשובה אבל שאר תכשיטי נשים אסירי אפי' לאשה חשובה לאין לחלק בין הנשים והמיא דאיה מס"פ סירה (ועיל דף מו:) דקאמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומה דמק לומר כן כיון דמזי לנשים חשובות לאפי' לרבנן לאסרי בעיר של זהב לאשה חשובה מודו בשאר תכשיטים אליבא דשמואל דשרי בלילא אפילו לרבנן:

אאבנט של מלכים. שמלבושם הוא ואין להם אבנט אמר ר"ג שרי אמי קמרא נאיתא דמלבושה היא ולא משלפא ומחויא:

תרי המיינו קאמרת. לשון אחד פי' בקונטרס לאיסור ואע"ג דמשיב בפ' כל כתבי (נקמן דף קכ.) ב"מ כלים פונדא ומגור ופי' התם בקונט' דפונדא הוא אזור היינו כגון שיש בגד מפסיק בינתים אבל תרי המיינו זה על גב זה אסור ולא דמי לכמה מלבושים שאדם לובש בשביל הקור אבל תרי המיינו מה הנאה יש ואין דרך לאגור ומשו הוא:

מנקטא פארי. פירורי הפת ותכשיט הוא:

נזמי האף. ונזמי האוזן שרו כדפי' בקונטרס ואע"ג דאמר לקמן [ג] הנכנס יולאת באוטן שבאזניהן ואמר בגמ' דשל מיני לבוניים אסירי דילמא משלפי הואיל ותכשיט מינהו התם יותר קל [ד] ליטלם מנזמי האוזן:

הא יש עליה חותם חייבת חטאת. אפילו אמיך [ה] דקתני בהדיא דמייבת חטאת:

רבי נחמיה מטמא. נראה לר"י דבריאת מטהר דלא בעי למימר הכי אף אמר חומתה אלא דוקא אמר חומתה שהוא עיקר וכן משמע בהדיא בתוספתא דמסכת כלים [ו] דתניא טבעת של מתכת וחומתה של אלמוג רבי נחמיה אומר מטהר שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה:

כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו [ו] ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה [ז] רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה במאי קמיפלגי ר"מ סבר משוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא דילמא שלפא ומחויא ליה ואתיא לאתויי ור"א סבר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא משלפא ומחויא כלילא רב אסר ושמואל [א] שרי דאניסכא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא עיקר רב אשי מתני לקולא [ב] דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא [ג] א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב כלילא שרי [ד] אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא רבה אריכא [דאיטלע [ה]] לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה [ו] וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ור' אפס כדקאי קאי ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שביב לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דכי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא בר' חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיקים [א] ותנזור אומר ויקם לך וגו' דרש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא דרש רבה בר אבוה

כדעבד ליה ר' עקיבא לדביתהו. גמ' מסכת נדרים (דף כ.): כלילא. על פדתתה היא קושרתו מאזן לאזן יש שכולו עם זהב שקורין ליימ"ל ויש שעושין ממשי טווי עם הזהב שקורין פריז"ש: דניסכא. עם העשוי כולו מניסכת דהיינו זהב לו כסף דבר הנימך: דאסיר. מגו דחשיב גזירה לילמא שלפא ומחויא: דארוקתא. לוטעה שמלוכלת בזהב ובאבנים טובות: אניסכא. לאתי ביה [ו] עיקר ומחויא ליה ומר סבר ארוקתא הוא עיקר דליה ולא משיב ליה [ז] ולא מחויא ליה: כולי עלמא לא פליגי דשרי. דארוקתא עיקר: בפירוש אמרת לן משמיה דרב. לפי חלייך קודש שבכתב תלמודך [ב]: כלילא שרי. אלמא דרב אמי עיקר דמוקי פלוגתא בדניסכא אבל בארוקתא מודה רב ואיכא לאוקמי לדליה בארוקתא: גברא רבה אריכא ומטלע. לוי איטלע לאמוי קידה קמיה דרבי [ה]: נח נפשיה דרבי אפס. במסכת כתובות בהנשא (קנ.): אמרינן דכי שביב רבי אמר רבי חנינא בר אמא יצא בראש ולא קיבל עליו רבי חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו שהי שיש (ג) ויתיב רבי אפס בראש ואמתן שהיה רבי חנינא תשוב לא נכנס לבית מדרשו והיה יושב בחוץ ומשום כבודו יצא לו לוי אגלו: וקאתי להכא. שלא היה רבי חנינא גדול הימנו לא בתורה ולא בשנים ולא ניכף ליה לוי ובא לכאן: לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה. שהרי [ד] זקן ממנו: קמרא. אבנבנו משוב יש שעושין אותו טס של זהב ויש שעושין אותו רלועה משבצות [ו] זהב ואבנים קטנות בו: מידי דהוה אטלית מוזהבת. דהוי תכשיט ושריא ולמשלף ואמוי נמי לא מייתינן שאין דרך להתיר אזורו בשוק ויפלו בגדיו: אאבנט של מלכים. שעשוי כולו דניסכא [ז] וכל ישראל בני מלכים לאוים לו: תרי המיינו קאמרת. הא ולאי משאוי הוא ואסור לשון תלמידי רבינו יצחק (ג) נ"ע [ובתלמידי] רבינו הלוי מצאתי מותר והראשון נראה לי משום דגבי הצלת הליקה מיגין לר' יוסי שמנה עשר כלים והתם אד מגור הוא דמיגין בכל כתבי הקדש (נקמן דף קכ.) ולא שני מגורות שרי לכתחילה נימני התם תרי: רמוקי. תחיכת מעיל לתבה: אי אית ליה מפרחייתא. לוטעות קלרות תלויות בה לקושרה בהם ולהדקה סביבותיו: שרי. דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא משתרי קטרי ונפיל ואתי לאתויי: מפרחייתא. פינדל"ל בלע"ז: מנקטא פארי (ד). מוסטטיל"ל והוא בגד שיש לו שנלים כעין מכנסים ומכנסת בו לוטעה רחבה וקושרת סביב לוחרה והבגד תלוי על לבה והוא תשוב ומלויר

בקולב

בקולב

מחוזא כלילא שרי ונפקו תמני סרי כלילי מחדא מבואה אמר רב יהודה אמר רב שמואל [ב] קמרא שרי איכא דאמרי דארוקתא ואמר רב ספרא מידי דהוה אטלית מוזהבת ואיכא דאמרי [ג] דאניסכא ואמר רב ספרא מידי דהוה אאבנט של מלכים א"ל רבינא לרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי א"ל [ד] תרי המיינו קאמרת אמר רב אשי [ה] האי רסוקא אי אית ליה מפרחייתא שרי ואי לא אסיר: ולא בקטלא: מאי קטלא מנקטא פארי: נזמי: [ו] נזמי האף: ולא בטבעת שאין עליה חותם: הא יש עליה חותם חייבת אלמא לאו תכשיט הוא ורמינהו [ז] תכשיטי נשים טמאים ואלו הן תכשיטי נשים קטלאות נזמים וטבעות וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם ונזמי האף אמר רבי זירא לא קשיא הא ר' נחמיה הא רבנן דתניא [ח] [ט] היא של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה ורבי נחמיה מטמא שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו

בקולב

מהכא וי"מ כמין חלי עגול [י] עשוי כמין כלטום [ה] ומוחזת בו מפתחי חלוקה והפגם בולע לוחרה והוא של זהב לו"ש [ט]: נזמי האף. אבל נזמי האוזן מותרין לכתחלה לטריחא לה מילתא למישלף ואמוי מפני שאחזיה מכוסות בקישורין: ולא בטבעת שאין עליה חותם. קתני מתניתין לאם יש פטורה דתכשיט הוא לה ומשום דילמא משלפא ומחויא הוא דמיתסר: הא יש עליה חותם חייבת חטאת. אלמא תכשיט הוא והוי אמאי: נזמים. נזמי האוזן: וטבעת בין שיש בו". כלומר וטבעת שאמרנו בין שיש עליה כו': הא רבי נחמיה. דאמר עיקר טבעת אדעתא דחותם הוא מייבת חטאת דחותם לאאה אלא תכשיט הוא דאין דרך לאאה לחתום ולשלוח שלומים שאין חותם עשוי אלא לאדם גדול וממונה. והא דקתני תכשיט הוא רבנן דאמרי גופה של טבעת עיקר ואדעתא דטבעת נפקא ליה וטבעת ודאי תכשיט הוא: טמאה. דטבעת עיקר והוה ליה פשוטי כלי מתכות: היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה. דהוה ליה פשוטי כלי עץ: הלך אחר סמלוניו. ואם של מתכות הם טמא: סמלוניו. הטול שלהם לא היה פגום כשלו אלא חלק ונוקבים בו שני נקבים ובמיהם כעוביי עורף הטור ותוחבין בהן שני יתדות והם סימלוניו:

בקולב

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה י' טור"ע א"ח סי' שג סעיף ה:
כג ג מיי' שם הל' ז' סמג לאוין כה:
כד ד טור"ע א"ח סי' שם סעיף ט:
כה ה טור"ע א"ח סי' שג סעיף ו:
כו ו מיי' שם הלכה ז טור"ע שם סעיף ח:

רב נסים גאון

שהגיע לעושר גדול כמו שאמרו מן ר' מילי אינעבר ר' עקיבא ולאחר שהגיעה ידו שילם לה נדוו ועשה לה ירושלם דדהבא. **ובגמ'** דהדין פירקא דבני מערבא אמרי מעשה ברבי עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב חמתה איתתיה דדבן גמליאל וקניאת בה אתת ואמרה קמי בעלה אמר לה מה הוית עבדא לי כמה דהוות עבדא ליה דהות מזבנא מן קלעיתה דשערה ויהיבא ליה והוא לעי באורייתא: **גברא רבא אריכא אתא** לנהרדעאי **ומטלע.** פירוש והוא צולע על ירכו כדמתרגמינן והוא מטלע. והדבר שגרם לו זה מפורש בפ' ג' דתענית (דף כה) לוי גזר תענייתא בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת למעלה במרום ואי אתה משגיח על בניך ואתא מיטרא ואיטלע אמר ר' אלעזר אל ישיח אדם דברים כלפי למעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי למעלה ואטלע ובמסכת סוכה (דף נג) בפ' החליל קאמרי לוי אחוי קידה קמיה דר' ואטלע. ואמרו בפירוקה הא והא גרמא ליה. **אבל** מעשה דר' **אפס** ר' חנינא בר חמא ומה דאמר רבנו הקדוש בצוויו חנינא בר חמא ישב בראש כו' (מעשה כמפורש) [מפורש] בפרק הנושא

רבינו חננאל

כדעבד ר' עקיבא לדביתהו. **ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב** ואם יצא חייבת חטאת דברי ר' מאיר וחכ"א לא תצא ואם יצאת פטורה ר' אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה: **כלילא** רב אסר ושמואל שרי. **פי' נסכא** חוטין מלשון המסכת (כלים פכ"א). **רוקתא** מטלית. **וקיי"ל** כרב אשי דהוא בתראה דאמר ארוקתא כו' כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגא כלילא דאניסכא רב אסר ושמואל שרי וקיי"ל כרב באיסורי ואע"ג דאיכא למימר מעשה רב והא דדרש [לוי] כלילא [שרי] ונפקו כ"ד כלילי מנהרדעא וכן הא דדרש רבה בר אבוה במחוזא כלילא שרי כלילא דאניסכא דדשו דשרי כיון דלא איתמרא בהדיא לא שרינן לה דדלמא לא שרי אלא דארוקתא: **אמר רב ששת קמרא שרי** הוא תגור שבמתנים כגון אבנט רחב. מדבעא רבינא מרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי ואמר ליה תרי המיינו קאמרת ש"מ דקמרא המיינא הא והא דרב ששת אתמר בה תרי לישני ולישנא בתראה אניסכא שרי. **פי' כלילא וקמרא** חתיכות חתיכות של זהב נקובות ובהן מרגלית ומעמידין בחוטין שמכניסין בנקבין נמצא דאניסכא כגון מלאכת אבנט של מלכים כי כן מלאכתן להיעשות בחוטין. **רוקתא מטלית** שנמצא בין כלילא בין קמרא חתיכות של זהב נקובות ומרגלית במטלי' שנמצאת מלאכתן כגון מלאכת טלית מוזהבת. **אמר רב אשי דיסוקא.** פי' חגור של עור אי אית ביה מפרחייתא שרי ותכשיט הוא ואי לא אסור. פי' אם יש לו מפרחייתא חתיכות יוצאות ועודפות ממנו לימינו ולשמאלו תכשיט הוא ואי לא אינו מלאכת תכשיט ואסור לצאת בו בשבת כי אינו כלי. **קטלא.** תכשיט בצואר כגון ענק והיא בלשון ערבי מכנקא. **נזמים.** יש נזמי האף ונזמים שבאזנים: **ולא בטבעת שאין עליה חותם.** הא יש עליה חותם משארי ואם תצא בו חייבת חטאת אלמא לאו תכשיט הוא שאינו נזמים ובטבעת אחת שבעת שיש עליה חותם ואחת טבעת שאין עליה חותם ונזמי האף [נטמאים]. **ומשני ר' זירא** בטבעת של אלמוג וחותמה של מתכת ומתניתין [כרבנן] בכלים פרק י"ג דאמרי שהרה [וכיון] לענין טומאה לאו כלי הוא לענין שבת נמי לאו כלי הוא ומשוי הוא. הא ברייתא ר' נחמיה היא דמשוי ליה לענין [טומאה] מנא לענין שבת נמי תכשיט הוא דתנינן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג [טמאה היא של אלמוג] וחותמה של מתכת שהרה ור' נחמיה מטמא: **סימלוניו** פי' רצועות שהן בעול. דתנינן בתורת כהנים מיד בא ושיבר העול וקיצץ סימלונין כדכתיב

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [לקמן קנא. מוספתא פ"ח], **ו)** עדיות פ"ב מ"ז, **ג)** כתובות קג:, **ד)** כלים פרק יא מ"ח ע"ב], **ה)** לעיל נב: מוספתא דכלי ב"מ פ"ג כלים פי"א מ"ו, **ו)** עיין הגהות הב"ח על הרי"ף כאן אות ג, **ז)** נדרים מא., **ח)** [סוכה נג.], **ט)** עיין רש"י סוטה ז: ד"ה וקטליאות, **י)** [דף קה.], **כ)** [לקמן קכ.], **ל)** [פ"ג בבא מציעא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' למיתב גמי' וקם וקלמי: **(ב)** רש"י ד"ה נח נפשיה וכו' שמי שיש ומחצה ויתיב: **(ג)** ד"ה מרי וכו' ר' יצחק בר יהודה נ"ע: **(ד)** ד"ה מנקטא פארי. נ"ב ע"ל דף מ ע"ב ממה שפירש"י: **(ה)** **בא"ד** ממין כלטום כזה:

גליון הש"ם

גמ' **א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב** יוסף. לקמן קמו ע"ב: רש"י ד"ה **אאבנט וכו' וכל ישראל בני מלכים.** עיין לקמן דף קיא ע"ל: תוס' ד"ה **נזמי האף וכו' לימלם** מנזמי האזן. עיין תסו' ב"ח התדשות סי' מ"ל:

תורה אור השלם

א) וְתַגְזֵר אוֹמֶר וַיָּקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נֵגַהּ אוֹר:
[איוב כב, כח]

ליקוטי רש"י

[נדפס בדף ס.]

הגהות וציונים

ה) נוסף ע"פ המהרש"ל: **ב)** בכת"י ובדפו"י ובריי"ף אמר רב יהודה אמר רב **ששת** ולפנינו ע"פ המהרש"ל דפו"ר, ובכת"י אחד אמר רב יהודה **אמר שמואל**, ובראי"ש הגיה' אמר רב יהודה **אמר רב**: **ג)** [בכלים פי"ג מ"ו לא נזכר פלוגתא דר' נחמי' הלכך שפיר גרסי' דתניא] (גליון): **ד)** נדצ"ל **לה**: **ה)** יש להוסיף שהרי **היה** זקן (באה"מ): **ו)** נדצ"ל **ומשבצות** (בארות המים וכ"ה ברש"י שבריי"ף): **ז)** כזה

(גליון): **ח)** עיין שם הגדולים מערכת גדולים אות ל ערך לוי"ה בשם האור החיים הקדוש דפירוש זה הוא מדבו רבינו הלוי, ויש מי שאמר כי לוי"ה ר"ת למורנו ורבינו יצחק הלוי:

בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסא[ה] הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים [ו] הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני יש עליה חותם תכשיט דאיש אין עליה חותם תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר [ז]טומאה אשבת קרמית טומאה [א]כלי מעשה אמר רחמנא וכלי הוא שבת משום משוי אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי: [א]למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה אוגרת[ט] בה שערה א"ל אביי ותהוי כבירית טהורה ותשתרי אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף הואיל ואשה חולקת בה שערה בשבת[ט] למאי חזיא אמר רבא טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה בשבת מניחתה כנגד פדחתה: **מתני'** [ב]לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא [ג]ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין [ד] ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה [ה]ולא בשרין ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת:

גמ' סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלפי[ז] הגזרה[ח] היו והיו נחבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים רבי אילעאי בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים רמי בר יחזקאל אמר בבהכ"נ היו יושבין ושמעו קול מאחורי בהכ"נ כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן משלחין

רב נחמן בר יצחק אמר טומאה אשבת קא רמית. דאפילו בלאו טעמא דהוי תכשיט לאיש היא טומאה מכל כלי מעשה והשתא דין לרבא דין לרב נחמן בר יצחק מוקמי תרוייהו כרבי נחמיה ולא מטומא מטעם תכשיט דאשה אלא מטעם תכשיט דאיש או מטעם דהוי כלי מעשה ולגדדין קתני דין לרבא דין לרב נחמן בר יצחק:

למאי חזיא. פי' בקונטרס למאי חזיא והא משוי הוא וקשה לר"י דאם כן מאי משני הואיל ואשה מולקת בה שערה אמר משום הכי לא הוי משוי והא אינו לא מלבוש ולא תכשיט אלא נראה לפרש למאי חזיא למה היא רגילה לצאת בה בחול אמר רב יוסף כו' ובתר הכי פריך ובשבת למאי חזיא נהי דרגילה לנושאה בשביל שצריכה לחלק בה שערה בשבת מיהו משוי כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט ובקונטרס פי' בתמוך בשבת למאי חזיא והלא בשבת אינה מולקת שערה וקשה לר"י מדלא דהא מגא ליה לאסור לחלק בה שיער בשבת ועוד דאמאי פריך והא אסור אפילו יהא מותר תקשה והא משוי הוא:

הואיל ואשה אוגרת בה שערה. נראה לר"י שמותבת הממנו בתוך הסבכה ודוחקת את הסבכה כדי שלא יפלו שערותיה חוץ לקישוריה והשתא אתי שפיר דהוא כעין בירית שאותחזת בתי שוקיה שלא יפלו ולא כפירוש הקונטרס:

ותיהוי כבירית טהורה ותשתרי. פירש בקונטרס דכי היכי דהתם לא מייתי לדאלמא משלפא ומחוויא הואיל ולגיעותא עבידא ה"נ לא ימוש למישלף ואחוויי מהאי טעמא וקשה לר"י דהא כבלים אין יוצאין בהן בשבת דמיישינן דילמא משלפא להו משוש דהוי תכשיט כמו שאפרש[ט] אע"ג דלגיעותא עבידא כמו בירית דהכל עניין אחד אלא שבירית בחתם וכבלים בשתים כדאמרינן לקמן (דף סג:) ועוד דלמה לו להזכיר כאן טהרת בירית הוה ליה למימר ותיהוי כבירית ותשתרי ונראה לר"י דה"פ ותהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה משוש שאינה תכשיט דאינה נוי לאשה כיון דאינה כ"א בחתם והוא כטבעת הכלים דאינה כ"א לעורך בתי שוקים ה"נ אלא מתחו שהיא טהורה לפי שאינה אלא כטבעת הכלים[י] תשתרי בירית הוה ליה למימר ותיהוי כבירית ותשתרי ונראה לר"י דה"פ ותהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה משוש שאינה תכשיט דאינה נוי לאשה כיון דאינה כ"א בחתם והוא כטבעת הכלים דאינה כ"א לעורך בתי שוקים ה"נ אלא מתחו שהיא טהורה לפי שאינה אלא כטבעת הכלים[י] ת